

разглашение, использование информации может иметь место только в случае активного поведения субъекта; использование другим способом информации, которая стала ей известна в связи с выполнением служебных полномочий следует считать законченным действием с момента, когда лицо, указанное в примечании ст. 172-8 КУоАП, применила и получила пользу из этой информации.

Ключевые слова: правонарушение, связанное с коррупцией; незаконное разглашение; использование другим способом; конфиденциальная информация; информация с ограниченным доступом.

Zahynei Z. Non-Disclosure or any Other Way of Using the Confidential or Other Restricted Information (Article 172-8 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses). The article analyzes the judicial practice of applying Article 172-8 of the Code on Administrative Offenses. The key findings of the study contribute to understanding of certain important issues. Firstly, disclosure of information that has become known to a person while performing his/her duties of an official, implies great responsibility regarding transmission or receiving information of the relevant content. Secondly, disclosure should be regarded as committed offense from the moment, when the relevant information was communicated to and understood by at least one outsider. Thirdly, the use of information is referred to as such, when the person, who received it due to the position occupied, uses this information and/or data and receives some benefits by using the obtained information in his/her activities. In contrast to the disclosure, the use of information implies that an advantage or profit gained from possessing the information is used by the very person who received it due to his occupation, it is not transferred to the third parties. Like disclosure, the use of information can occur only in case of the subject's active practice. The use of information in another way should be considered an accomplished act from the moment, when the person (specified in the comment to the Art.172-8 of the Code on Administrative Offences) has used and benefited from this information due to his official post.

Key words: corruption-related offenses; illegal disclosure; use in another way; confidential information; restricted information.

УДК 343.223

О. Кваша, Н. Михальченко

Відсутність суспільної небезпеки як конститутивна ознака обставин, що виключають злочинність діяння

У статті наведено аргументи щодо комплексного (міждисциплінарного) характеру інституту обставин, що виключають злочинність діяння. Цей інститут включає обставини, передбачені не лише КК, а й іншими нормативно-правовими актами. Існують реальні перспективи законодавчого закріплення таких обставин в КК України, зокрема й згоди потерпілого. У результаті проведеного дослідження запропоновано зміни до розділу VIII Загальної частини КК України, а саме – наповнення новим змістом статті 36 КК України щодо надання суду права визнавати такими, що виключають злочинність діяння, й інші обставини, які наразі не зазначені у цьому розділі.

Ключові слова: обставини, що виключають злочинність діяння; згода потерпілого; суспільна небезпека; суспільна корисність; злочин.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інститут обставин, що виключають злочинність діяння, традиційно відноситься до найбільш складних інститутів кримінального права України. Це зумовлено, у тому числі, його комплексним характером. Адже обставини, що виключають злочинність діяння, зважаючи на їх різноманітний характер обставин, науковці розглядають як комплексний інститут, або ж навіть міждисциплінарний. Такий міжгалузевий характер інституту виявляється насамперед під час аналізу обставин, які наразі не регламентовані КК України, зокрема згоди потерпілого, реалізації свого права тощо. Крім того, триває наукова дискусія щодо тих ознак, які є конститутивними для даного інституту. Зокрема, ставиться під сумнів

окремими вченими така ознака аналізованих обставин як відсутність суспільної небезпеки.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Значний внесок у дослідження інституту обставин, що виключають злочинність діяння, а також віднесення згоди потерпілого до цих обставин, зробили такі вчені, як Ю.В. Александров, Г.М. Андрусяк, П.П. Андрушко, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, Н.П. Берестовий, О.М. Боднарук, С.В. Бородин, Я.М. Брайнін, В.М. Бурдін, Г.В. Бушуєв, І.А. Гільфанд, О.А. Герцензон, В.О. Глушков, Л.В. Гусар, П.С. Дагель, В.П. Діденко, О.О. Дудоров, М.Д. Дурманов, М.В. Зенова, М.Й. Коржанський, С.Г. Келіна, В.М. Козак, А.Ф. Коні, О.М. Костенко, М.І. Мельник, Я.В. Мочкош, А.А. Музика, В.О. Навроцький, Б.М. Орловський, Н.М. Плисюк, Е.Ф. Побігайло, Л.М. Підкоритова, О.Б. Сибаль, В.П. Тихий, І.С. Тишкевич, П.Л. Фріс, М.І. Хавронюк, Н.Б. Хлистова, С.С. Яценко та інші.

Мета і завдання статті. В межах цієї статті пропонується наукове обґрунтування обов'язкової відсутності суспільної небезпеки як обставини, що виключає злочинність діяння.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Обставини, що виключають злочинність діяння, – це комплексний інститут, що являє собою систему кримінально-правових норм, які є латентними бланкетними, що обумовлює міжгалузевий характер інституту. Розвиток інституту обставин, що виключають злочинність діяння, неможливий без дослідження обставин, не передбачених у КК України, Правомірність заподіяння шкоди останніх ґрунтується на нормах інших галузей права, у тому числі і згоди потерпілого. Звісно, норми інших галузей права не регламентують самостійних видів обставин, що виключають злочинність діяння. Використовуючи кримінологічну термінологію можна говорити про латентну (приховану) бланкетність багатьох норм, що утворюють кримінально-правовий інститут обставин, що виключають злочинність діяння.

Науковці відмічають хибність позиції тих вчених, які в середині минулого століття заперечували доцільність віднесення до досліджуваного інституту таких обставин, як згода потерпілого, здійснення професійних функцій, виконання обов'язкового наказу, реалізація свого права, оскільки вони мають іншу юридичну природу[1, с. 16]. На сучасному етапі такий підхід не витримує критики. Сьогодні у КК України і виконання наказу, і виправданий ризик вже регулюються кримінальним законом, як і багато інших обставин, до 2001 року не передбачених у ньому. Існують реальні перспективи законодавчого закріплення й інших обставин, таких як, згода потерпілого, здійснення свого права, тощо. Адже традиційно у підручниках з кримінального права обставини, що виключають злочинність діяння визначаються як передбачені КК та іншими нормативно-правовими актами зовнішньо подібні зі злочинами суспільно корисні (соціально прийнятні) та правомірні вчинки, що виключають підставу кримінальної відповідальності за шкоду, заподіяну правоохоронюваним інтересам[2, с. 292] (курсив наш – О.К., Н.М.).

Насамперед, слід з'ясувати чи притаманна обставинам, що входять в аналізований інститут, така ознака як суспільна корисність (прийнятність), тобто чи є обов'язковою умовою відсутність суспільної небезпеки. На наш погляд, ця ознака є конститутивною, відображає сутність розглядуваного інституту. Однак не всі науковці згодні із цим. Так, у своєму дисертаційному дослідженні М.В. Рудковська наполягає: «очевидним є те, що в результаті вчинення діяння за обставин, що виключають його злочинність, заподіюється істотна шкода об'єкту кримінально-правової охорони. У такому діянні наявною є об'єктивна суспільна небезпека, але не суспільна небезпека як ознака поняття злочину, наявність якої унеможливорюється відсутністю кримінальної протиправності» [3, с. 111]. Така позиція притаманна і зарубіжним науковцям: «жодне з діянь, вчинених за обставин, що виключають їх злочинність, не є корисним, оскільки в будь-якому разі воно завдає певної шкоди суспільству чи окремим його представникам[4, с. 113]. Не можна погодитись з такою думкою. Не має підстав визначати обставини, що виключають злочинність діяння, як суспільно небезпечні. В основі соціальної функції кримінального закону лежить охорона суспільно схвалюваної поведінки людей, але в жодному разі – не суспільно небезпечної. Ю.В. Баулін наголошує, що соціальний зміст злочину КК визначає через категорію суспільної небезпеки. Отже, аналізовані вчинки як незлочинні не є суспільно небезпечними [2, с. 291]. Інший вітчизняний правознавець В.К. Гришук відзначає: «аналізуючи кожне суспільно значиме діяння на основі шкали цінностей суспільного нормативного комплексу і мети суспільного розвитку, законодавець оцінює конкретні діяння як корисні для суспільства, або шкідливі, небезпечні для нього» [5, с. 260]. Отже, будь-яке діяння з точки зору кримінального права є або небезпечним для суспільства, або не містить такої небезпеки. Іншого не дано.

Правильною є позиція, що суспільна небезпечність існує незалежно від кримінальної протиправності діяння, вона є водночас і фактором криміналізації і обставиною, що зумовлює

необхідність існування кримінально-правової заборони після криміналізації [6, с. 61]. Натомість М.Р. Рудковська відзначає, що суспільно небезпечним є лише те, що законодавчо оцінено таким і юридично закріплено у вигляді протиправності [3, с. 89]. Однак, на наш погляд, цей факт (процес) давно має своє визначення в юридичній науці – криміналізація діяння. По суті, хоч і дуже умовно, можемо говорити, що юридично закріплена ознака об'єктивної суспільної небезпеки діяння перетворюється в ознаку протиправності. Однією із обставин, які майже всіма вченими визнаються необхідними і достатніми для криміналізації певних діянь, є суспільна небезпека поведінки, яка потребує кримінально-правової заборони. Саме суспільна небезпечність обумовлює протиправність, але не навпаки. П.Л. Фріс зауважує таке: «визнання суспільством необхідності застосувати кримінально-правову заборону для регулювання суспільних відносин виступає для законодавця головною соціально-психологічною підставою криміналізації» [7, с. 447].

У сучасних наукових розвідках вчені поділяють підходи до вирішення цієї проблеми таким чином: деякі науковці вважають, що в розділі VIII КК Загальної частини («Обставини, що виключають злочинність діяння») наведено вичерпний перелік таких обставин, а це означає необхідність доповнення цього розділу КК новою спеціальною нормою. Інші дослідники наводять аргументи на користь того, що в розділі VIII Загальної частини КК перелік обставин, що виключають злочинність діяння, не є вичерпним, і такою обставиною необхідно вважати згоду «потерпілого» на спричинення йому шкоди [8, с. 367]. Ще у 2003 році, незабаром після прийняття нового КК України, науковцями було запропоновано інститут обставин, що виключають злочинність діяння, у КК України доповнити нормою про згоду потерпілого. Згода потерпілого виключає злочинність діяння за умови наявності добровільної згоди особи, якій ці права чи інтереси належать, і яка може розпоряджатися ними за своїм розсудом, за винятком шкоди її життю чи здоров'ю [11, с. 6]. Питання кримінально-правової кваліфікації заподіяння шкоди життю, здоров'ю, власності за згодою потерпілої особи не має однозначної відповіді ще з часів становлення права як такого і до сьогодні. Згода потерпілого завжди мала вплив на караність вчиненого, була та є питанням, в якому стикаються два важливих інтереси права: приватне та публічне, що, у свою чергу, спонукає до його поглибленого вивчення у кримінальному праві. Складнощі розгляду «згоди потерпілого» полягають також у тому, що законодавство про кримінальну відповідальність не містить загального визначення поняття «потерпілий». А закріплене у КПК України визначення потерпілого не повністю відповідає потребам кримінального права [10, с. 779]. У той же час в інших державах за критерієм відсутності протиправності виокремлюють необхідну оборону поряд із такими обставинами, як затримання особи, яка вчинила злочин, обґрунтований ризик, декриміналізація діяння, (примітка до ст. 308 КК Російської Федерації), виконання закону, реалізація свого права, згода потерпілого [11, с. 9]. Згідно ст. 27. § 1 КК Республіки Польща: «Не вчиняє злочину той, хто діє з метою проведення пізнавального, медичного, технічного чи економічного експерименту, якщо очікувана користь має важливе пізнавальне, медичне або господарське значення, а очікування її досягнення, обґрунтованість та спосіб проведення експерименту є виправданими з точки зору теперішнього стану науки. § 2. Експеримент не є припустимим без згоди учасника, на якому він проводиться та який належним чином проінформований про очікувану користь й негативні наслідки, що йому загрожують, та ймовірність їх появи, а також про можливість відмови від участі в експерименті на будь-якому етапі» [12, с. 24].

Окрім дослідники наполягають на тому, що термін «потерпілий» застосовувати при згоді на заподіяння шкоди некоректно. М.В. Зенова наводить таке обґрунтування своєї позиції: «по-перше, при згоді (проханні) шкода особі може бути не заподіяна, а якщо заподіяна, то сама погоджується на заподіяння; по-друге, така згода (прохання) є обставиною, що виключає протиправність, як ознаку злочину, а тому злочин, як такий, відсутній, а отже, взагалі знімається питання про наявність/відсутність потерпілого; по-третє, у деяких випадках згоду (або прохання) можуть надавати законні представники особи, які з точки зору кримінального права не визнаються потерпілими, однак їх згода (прохання) може вважатися правомірною. Тому більш доцільно вживати словосполучення «згода (прохання) особи»» [13, с. 10].

Однак у більшості наукових досліджень підтримується обґрунтованість застосування поняття «згода потерпілого». Зокрема, в одній із сучасних енциклопедій йдеться саме про поняття «згода потерпілого»: це згода особи на заподіяння шкоди особистим благам та правам, якими вона може без будь-яких обмежень вільно розпоряджатися на свій розсуд» [14, с. 92]. Згодні з таким підходом. Адже сутність обставин, що виключають злочинність діяння, і полягає у тому, що діянню зовні притаманні всі ознаки злочину, і лише встановлення інших ознак (умов, обставин), що в комплексі свідчить про відсутність суспільної небезпеки, а звідси і протиправності діяння, усуває його злочинність, а отже і

таку ознаку злочину як потерпілого.

Слушною вважаємо думку, що у майбутньому тенденція до збільшення кількості таких обставин буде зберігатися, що свідчитиме про розвиток і вдосконалення права загалом [15, с. 115]. Адже призначенням кримінального закону є охорона найбільш важливих соціальних цінностей. Поділяємо позицію вчених про те, що соціальна функція, яку виконує кримінальний закон, полягає в установленні та визначенні певних видів поведінки, які є злочинами, та відповідальності за них, а також позицію, що крім того, кримінальний закон України, в силу різних обставин (юридична традиція, зручність користування, взаємопов'язаність проблем тощо), визначає також окремі питання, що не пов'язані зі злочинністю діяння та кримінальною відповідальністю за його вчинення (зокрема, це деякі види обставин, що виключають злочинність діяння... тощо) [16, с. 295-296]. Всі аспекти притягнення / непритягнення до кримінальної відповідальності є прерогативою кримінального права.

Суспільну небезпеку науковці справедливо визначають як «ядро» поняття злочину» [3, с. 83-84]. «Ядро» – це внутрішня, центральна частина чого-небудь [17, с. 853], тобто суспільна небезпека – це внутрішня сутність злочину як явища об'єктивної дійсності та центральна частина законодавчого визначення поняття злочину. Відповідно відсутність такої ознаки априорі означає відсутність злочину. Зважаючи на необхідність акцентування уваги на ознаці відсутності суспільної небезпечності для всіх обставин, що виключають злочинність діяння, слід удосконалити раніше висунуті пропозиції щодо змін до КК України» [1, с. 223-224]. Статтю 36 під назвою «Правові підстави виключення злочинності діяння та кримінальної відповідальності» викласти у такій редакції: «1. Особа, яка вчинила усвідомлене вольове діяння, подібне до злочину за об'єктивними ознаками, яке є суспільно корисним (прийнятним) і не заборонене законодавством України, не підлягає кримінальній відповідальності. 2. Суд може визнати обставинами, що виключають злочинність діяння, й не передбачені у цьому Кодексі зовні подібні до злочину діяння, які не містять суспільної небезпеки».

Висновки. Таким чином, інститут обставин, що виключають злочинність діяння, є комплексним інститутом, що має міжгалузевий характер. Оскільки традиційно у юридичній науці до цього інституту включають обставини, не лише передбачені КК, а й – іншими нормативно-правовими актами, то є реальні перспективи законодавчого закріплення таких обставин в КК України, зокрема й згоди потерпілого. У результаті проведеного дослідження запропоновано зміни до розділу VIII Загальної частини КК України, а саме – наповнення новим змістом статті 36 КК України щодо надання суду права визнання такими, що виключають злочинність діяння, й інших обставин, які наразі не зазначені у цьому розділі.

Джерела та література

1. Кваша О.О., Андрусяк Г.М. Необхідна оборона (захист від посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи): монографія / О.О. Кваша, Г.М. Андрусяк. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2016. – 264 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В.І. Борисов, В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., переобл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 528 с.
3. Рудковська М.Р. Суспільна небезпека як ознака поняття злочину: дис.. ... канд.. юрид. наук / М.Р. Рудковська. – Київ, 2017. – 187 с.
4. Лакеев А.А. Виды объектов уголовного права: [монография] / А.А. Лакеев. – Рязань: Академия права и управления Минюста России, 2003. – 291 с.
5. Гришук В.К. Вибрані наукові праці / В.К. Гришук. – Львів: ЛЬДУВС, 2010. – 823 с.
6. Гацелюк В.О. Теоретичні аспекти забезпечення правопорядку через криміналізацію та декриміналізацію суспільно небезпечних діянь // Забезпечення правопорядку в Україні засобами кримінальної юстиції: монограф. Розд. 2. / Кол. авт. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – С. 33-70.
7. Фріс П.Л. Соціально-психологічні підстави криміналізації суспільно небезпечних діянь // Фріс П.Л. Вибрані праці. – Ів.-Фр.: Фоліант, 2014. – 652 с.
8. Антипов В.В. Спричинення шкоди здоров'ю під час спортивного єдиноборства: кримінально-правовий аспект / В.В. Антипов // Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації. матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 жовт. 2017 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред) та ін. – Харків: Право, 2017. – С. 366-368.

9. Омар Мухаммед Мусса Ісмаїл. Обставини, що виключають злочинність діяння, у кримінальному праві України та Йорданії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Ісмаїл Омар Мухаммед Мусса. – Київ, 2003. – 20 с.
10. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Т. 17: Кримінальне право / редкол. В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст.), ін.; НАПН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2017. – 1064 с.
11. Дорогин Д.А. Обстоятельства, исключающие уголовную ответственность: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Д.А. Дорогин. – Москва, 2013. – 26 с.
12. Карний кодекс республіки Польща. Переклад. – Київ, ВАІТЕ, 2015. – 172 с.
13. Зенова М.В. Поняття, види і значення згоди (або прохання) особи на заподіяння шкоди її правоохоронюваним інтересам (порівняльне кримінально-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М.В. Зенова. – Київ, 2015. – 20 с.
14. Мала енциклопедія кримінального права. За заг. ред. проф. Ю.Л. Бошицького; доц. З.А. Тростюк; Київський університет права НАН України. – К: Кондор-Видавництво, 2012. – 284 с.
15. Лашкет О. Необхідна оборона в системі обставин, що виключають злочинність діяння (компаративний підхід) / О. Лашкет // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 3. – С. 115-117.
16. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи. Ю.В. Баулін, М.В. Буроменський, В.В. Голіна, В.К. Гришук, О.В. Зайчук, В.О. Навроцький, О.В. Наден, Ю.В. Нікітін, Н.М. Оніщенко, Ю.А. Пономаренко, М.І. Хавронюк, О.В. Харитонova, В.І. Шакур. – Київ: ВАІТЕ, 2015. – 688 с.
17. Новий тлумачний словник української мови: в 3 т. – Т. 3: П-Я. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. – 2-е вид., виправ. – Київ: Вид-во «АКОНІТ», 2008. – 864 с.

Кваша О., Михальченко Н. Відсутність суспільної небезпеки як конститутивна ознака обставин, що виключають злочинність діяння. Автори аргументовано доводять, що суспільна небезпека – це внутрішня сутність злочину як явища об'єктивної дійсності та центральна частина законодавчого визначення поняття злочину. Відповідно відсутність такої ознаки апriorі означає відсутність злочину. У статті наведено аргументи щодо комплексного (міждисциплінарного) характеру інституту обставин, що виключають злочинність діяння. Цей інститут включає обставини, передбачені не лише Кримінальним кодексом (КК України), а й іншими нормативно-правовими актами. Існують реальні перспективи законодавчого закріплення таких обставин в КК України, зокрема й згоди потерпілого. У результаті проведеного дослідження запропоновано зміни до розділу VIII Загальної частини КК України, а саме статтю 36 під назвою «Правові підстави виключення злочинності діяння та кримінальної відповідальності» викласти у такій редакції: «1. Особа, яка вчинила усвідомлене вольове діяння, подібне до злочину за об'єктивними ознаками, яке є суспільно корисним (прийнятним) і не заборонене законодавством України, не підлягає кримінальній відповідальності. 2. Суд може визнати обставинами, що виключають злочинність діяння, й не передбачені у цьому Кодексі зовні подібні до злочину діяння, які не містять суспільної небезпеки».

Ключові слова: обставини, що виключають злочинність діяння; згода потерпілого; суспільна небезпека; суспільна корисність; злочин.

Kvasha O., Mikhalychenko N. Absence of Public Danger as a Defining Feature of the Circumstances that Exclude the Criminality of the Doing. The authors convincingly argue that public danger is the internal nature of the crime as it is a phenomenon of the objective reality and the principal item of the legal definition of the concept of crime. Accordingly, the absence of such a feature a priori means the absence of a crime. The article contains arguments concerning complex (interdisciplinary) nature of the institute of circumstances that exclude the criminality of a doing. This institute embraces the circumstances envisaged not only by the Criminal Code (Criminal Code of Ukraine), but also by other normative-legal acts. There are real prospects for legislative consolidation of such circumstances in the Criminal Code of Ukraine, especially when it concerns the concept of consent of the victim.

The key findings of the study provide grounds to suggest modifications to the Section VIII of the General Part of the Criminal Code of Ukraine, namely Article 36 entitled «Legal grounds for the exclusion of criminal offenses and criminal liability». In author's opinion it should be worded as follows: «1. A person who committed a conscious volitional act like a crime on objective grounds, but it is socially acceptable and is not prohibited by law of Ukraine shall not be a subject to criminal liability. 2. The court may recognize the circumstances as such that exclude criminality, but are not provided for in this Code, outwardly similar to the

criminal act containing no public danger».

Key words: circumstances excluding the crime of an act; consent of the victim; public/social danger; public utility; crime.

УДК 343.982

В. Колесник

Питання однозначності у викладенні кримінальних процесуальних вимог щодо підготовки й проведення негласних (розшукових) дій

Розглянуті окремі проблеми, що стосуються нормативного викладення положень кримінального процесуального закону та відомчих нормативних документів, якими встановлено порядок підготовки й проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Звертається увага на потребу правильного визначення суб'єкта прийняття рішення про проведення слідчих (розшукових) дій та осіб, яким надано право на їх проведення. Висвітлено окремі проблемні аспекти проведення таких негласних процесуальних дій уповноваженим оперативним підрозділом та складання й направлення прокурору протоколу з результатами їх проведення.

Ключові слова: досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, процесуальні норми, слідчий, прокурор, слідчий суддя.

Постановка наукової проблеми та її значення. Негласні процесуальні дії як засоби збирання й перевірки доказів органами досудового розслідування та використання їх результатів у доказуванні за кримінальними провадженнями відоме сьогодні практиці кримінального судочинства багатьох Європейських країн, зокрема, Литви, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії та ін. Не є виключенням в цьому й Україна, чинним кримінальним процесуальним законодавством якої у 2012 р. запроваджено окремий процесуальний інститут – негласні слідчі (розшукові) дії. Право на їх проведення з метою збирання доказів отримала сторона обвинувачення. Як і будь-яке нове явище в правовій практиці, запровадження такого інституту викликає низку наукових спорів, а його практична реалізація часто наштовхується на певні труднощі.

Метою цієї наукової публікації є обґрунтування тієї тези, що відсутність чіткості й повноти та однозначності у викладенні окремих процесуальних норм призводить іноді до їх різночитання й різного тлумачення користувачами вимог закону, а також нормативних приписів, які викладені у відповідних відомчих документах, у процесуальних документах, що складені уповноваженими процесуальними особами тощо. Це не сприяє розумінню сутності й обранню правильних шляхів використання отриманих результатів в доказуванні, приховує загрозу порушення прав окремих учасників кримінального провадження, ставить перед практикою питання, що вимагають належного теоретичного обґрунтування й розробки виважених криміналістичних рекомендацій з використання негласних слідчих (розшукових) дій як одного із дієвих інструментів у роботі слідчого, прокурора.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Досудове розслідування кримінальних правопорушень є одним з найбільш складних видів соціальної діяльності, специфічність якої зумовлена тим, що слідчий, будучи одним з основних учасників цього процесу, здійснює велику кількість різномірних дій та операцій, спрямованих на пізнання факту й механізму вчинення злочину, його наслідків та винних осіб. Це потрібно як для розкриття злочину, так і для встановлення інших обставин, які впливають на прийняття передбаченого законом правильного судового чи іншого процесуального рішення. Виконання таких завдань здійснюється в ході пізнавальної діяльності уповноважених на те процесуальних осіб, що має назву доказування, і реалізується за допомогою спеціальних криміналістичних пізнавальних засобів за умови суворого дотримання норм кримінального процесуального закону. На стадії досудового розслідування визначальну роль в пізнанні обставин вчинення злочину відіграє діяльність слідчого як представника сторони обвинувачення, а основними його засобами збирання й перевірки раніше зібраних доказів виступають слідчі та негласні слідчі (розшукові) дії. Законодавче визнання й впровадження в практику такого процесуального інституту як негласні слідчі (розшукові) дії, з одного боку, озброює